



Straffrättsliga regler mot förorening från fartyg

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2005/06:209 Straffrättsliga regler mot förorening från fartyg. I propositionen föreslås genomförande i svensk lagstiftning av dels direktivet 2005/35/EG om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser, dels rambeslutet 2005/667/RIF om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bekämpande av föroreningar orsakade av fartyg.

Förslagen innebär ändringar i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg. De går bl.a. ut på att den svenska domsrätten utvidgas samt att det införs en möjlighet att döma till ansvar för anstiftan och medhjälp till utsläppsbrott, även i de fall där brottet inte kan straffas med fängelse.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007.

Utskottet anser det angeläget att den marina miljön runt våra kuster och i haven skyddas. Ingen motion har väckts med anledning av propositionen, och utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Straffrättsliga regler mot förorening från fartyg	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Straffrättsliga regler mot förorening från fartyg

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:209.

Stockholm den 9 november 2006

På trafikutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Jan-Evert Rådström (m), Ulla Löfgren (m), Christina Axelsson (s), Sven Bergström (c), Sten Nordin (m), Kerstin Engle (s), Annelie Enochson (kd), Hans Wallmark (m), Peter Pedersen (v), Pia Nilsson (s), Ingemar Vänerlöv (kd), Lisbeth Grönfeldt Bergman (m), Lars Mejern Larsson (s) och Désirée Liljevall (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas proposition 2005/06:209 Straffrättsliga regler mot förorening från fartyg. Propositionen är framtagen i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Lagrådet, som beretts tillfälle till yttrande, har lämnat förslaget utan erinran.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

På förslag av trafikutskottet biföll riksdagen våren 2005 propositionen Antagande av rambeslut om straffrättsliga regler vid föroreningar från fartyg (prop. 2004/05:157, bet. 2004/05:TU13, rskr. 2004/05:292).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till genomförande i svensk lagstiftning av dels direktivet 2005/35/EG om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser, dels rambeslutet 2005/667/RIF om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bekämpande av föroreningar orsakade av fartyg.

Det föreslås att den svenska domsrätten utvidgas, bl.a. på så sätt att svensk domstol ska kunna döma till ansvar för ett olagligt utsläpp som har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet. En förutsättning för svensk domsrätt i sådana fall är dock att fartyget frivilligt har anlöpt en svensk hamn när det rättsliga förfarandet inleds.

Det föreslås även att det införs en möjlighet att döma till ansvar för anstiftan och medhjälp till utsläppsbrott, även i de fall där brottet inte kan straffas med fängelse. En begränsning till bötesstraff gäller nämligen när brottet har begåtts på ett utländskt fartyg utanför svenskt inre vatten, såvida det inte är fråga om en allvarlig och uppsåtlig gärning som avser förorening i territorialhavet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007.

Utskottets överväganden

Straffrättsliga regler mot förorening från fartyg

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Bakgrund

Internationella bestämmelser

Två internationella konventioner reglerar frågan om utsläpp av förorening från fartyg.

Den ena är FN:s havsrättskonvention (*Uncloskonventionen*) från år 1982, som innehåller regler om havets indelning i vattenområden och staters jurisdiktion över dessa vattenområden. Vidare finns regler om skydd för den marina miljön, däribland om staters skyldigheter att lagstifta på detta område och när stater kan ingripa mot utländska fartyg som överträder bestämmelserna.

I den andra, den internationella konventionen för skydd mot föroreningar från fartyg (*Marpolkonventionen*) från år 1973, återfinns regler om förbud mot utsläpp av olja och andra skadliga ämnen samt om krav på fartygens konstruktion och utrustning ombord för att säkerställa att utsläpp inte sker i strid med konventionen. Konventionen innehåller även regler med krav på anordningar för mottagning i land av sådana rester av olja och andra skadliga ämnen som inte får släppas ut i havet. I en reviderad version från år 1978 (Marpol 73/78) finns bl.a. kompletterande bestämmelser om beivrande av överträdelser samt besiktningar och inspektioner.

EG- och EU-bestämmelser

Syftet med direktiv 2005/35/EG om föroreningar förorsakade av fartyg och införande av sanktioner för överträdelser är att införliva det internationella regelverket om föroreningar förorsakade av fartyg i EG-lagstiftningen. Det har konstaterats att EU-medlemsstaternas genomförande av Marpol 73/78 skiljer sig åt och man bedömer att reglerna därför behöver harmoniseras på EG-rättslig nivå. Direktivet är ett minimidirektiv, dvs. medlemsstaterna får vidta strängare åtgärder än vad som anges i det.

I direktivet finns bestämmelser om tillämpningsområde, dvs. vilka slags utsläpp, fartyg och vattenområden som omfattas. Vidare innehåller det bestämmelser om överträdelser; dessa går ut på att medlemsstaterna ska se till att utsläpp som omfattas av direktivet betraktas som överträdelser om de skett uppsåtligt, genom grov vårdslöshet eller grov oaksamhet.

Rambeslut 2005/667/RIF om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bekämpande av föroreningar förorsakade av fartyg avses komplettera direktivet med detaljerade straffrättsliga bestämmelser. Enligt rambeslutet ska de överträdelser som anges i direktivet räknas som brott. Där i anges också vilka påföljder som ska kunna följa på brotten.

Nationella bestämmelser

I lagen (1980:424) om åtgärder för förorening från fartyg (VlfL) och i de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen finns bestämmelser om förbud om utsläpp av olja och andra skadliga ämnen. Bestämmelserna överensstämmer med Marpol 73/78.

Propositionen

I propositionen föreslås vissa ändringar i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg. Syftet är att genomföra dels direktivet, dels rambeslutet i svensk lagstiftning. Det anförts att Sverige till övervägande del uppfyller EG- och EU-bestämmelserna, men i vissa avseenden behöver lagen emellertid kompletteras. Definitionen av fartyg föreslås bli förtydligad så att det framgår att även undervattensfartyg omfattas. Vidare föreslås att ansvar ska kunna utdömas för anstiftan och medhjälp till brott mot utsläppsbestämmelserna, även om det inte går att döma till fängelse för gärningen på grund av lagen (1996:517) om begränsning av tillämpningen av svensk lag vad gäller vissa brott begångna på utländska fartyg. Slutligen föreslås att svensk domstol ska vara behörig att döma till ansvar för brott mot bestämmelser om utsläppsförbud som har begåtts på ett utländskt fartyg inom en annan stats territorium eller ekonomiska zon om det har medfört eller sannolikt kommer att medföra förorening inom svenskt territorium eller svensk ekonomisk zon. Svensk domstol ska också vara behörig att döma till ansvar för brott mot bestämmelser om utsläppsförbud som har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet. Behörigheten ska i båda fallen förutsätta att fartyget frivilligt anlöpt svensk hamn.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2007.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att ett syfte med det internationella och det EG- och EU-rättsliga regelverket är att värna om havsmiljön. De föreslagna ändringarna innebär enligt regeringens bedömning att det som behöver ändras i svensk lag genom EG-direktivet och rambeslutet genomförs fullt ut.

Den utvidgade domsrätten innebär att det blir möjligt att lagföra även utländska fartyg som bryter mot bestämmelsen om utsläppsförbud på det fria havet och – under vissa angivna förutsättningar – även i en annan stats sjöterritorium och ekonomiska zon. Bestämmelsen kan antas få till

följd att motverka undermåliga fartyg. Vidare innebär lagändringarna att möjligheterna att dömas till ansvar för anstiftan och medhjälp till ett utsläppsbrott vidgas något.

Lagändringarna förväntas inte leda till några konsekvenser av betydelse för vare sig myndigheter, domstolar, sjöfartsnäringen eller någon annan.

Propositionen har inte föranlett någon motion. Utskottet anser det angeläget att den marina miljön, såväl runt våra kuster som i haven, skyddas. En förutsättning för att man effektivt ska kunna bekämpa föroreningar från fartyg är ett internationellt straffrättsligt regelverk. Mot denna bakgrund har utskottet inte något att erinra mot vad som anförs i propositionen. Utskottet föreslår således att riksdagen antar regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:209 Straffrättsliga regler mot förorening från fartyg:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1980:424)
om åtgärder mot förorening från fartyg

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg²

dels att 1 kap. 2 § och 10 kap. 10 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 kap. 12 §, av följande lydelse.

1 kap.
2 §³

Nuvarande lydelse

I lagen används beteckningar som har följande betydelse.

Beteckning	Betydelse
Östersjöområdet	Allt vattenområde i den egentliga Östersjön med Bottniska viken, Finska viken och inloppet till Östersjön upp till latitud-parallellen genom Skagen i Skagerack vid 57° 44,8' nord
Fartyg	Fartyg, svävare, fasta eller flytande plattformar samt andra flytande anordningar som används till sjöss
Skadligt ämne	Olja och andra ämnen som, om de kommer ut i havet, i något annat vattenområde eller i luften, kan innebära risker för människors hälsa, vara skadliga för den marina faunan eller floran, skada skönhets- eller rekreationsvärden eller störa annat rättmätigt utnyttjande av havet eller andra vattenområden
Utsläpp	Varje utsläpp i havet, i andra vattenområden eller i luften, såsom utströmning, kvittblivning, spill, läckage, utpumpning, utspredning eller uttömning.

¹ Jfr Europaparlamentet och rådets direktiv 2005/35/EG av den 7 september 2005 om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser (EUT L 255, 30.9.2005, s. 11, Celex 32005L0035).

² Lagen omtryckt 1983:463.

³ Senaste lydelse 1996:527.

Föreslagen lydelse

I lagen används beteckningar som har följande betydelse.

Beteckning	Betydelse
Östersjöområdet	Allt vattenområde i den egentliga Östersjön med Bottniska viken, Finska viken och inloppet till Östersjön upp till latitud-parallellen genom Skagen i Skagerack vid 57° 44,8' nord
Fartyg	Fartyg, svävare, <i>undervattensfartyg</i> , fasta eller flytande plattformar samt andra flytande anordningar som används till sjöss
Skadligt ämne	Olja och andra ämnen som, om de kommer ut i havet, i något annat vattenområde eller i luften, kan innebära risker för människors hälsa, vara skadliga för den marina faunan eller floran, skada skönhets- eller rekreationsvärden eller störa annat rättmätigt utnyttjande av havet eller andra vattenområden
Utsläpp	Varje utsläpp i havet, i andra vattenområden eller i luften, såsom utströmning, kvittblivning, spill, läckage, utpumpning, utspredning eller uttömning

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 kap.
10 §⁴

Om ett brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. *Detsamma gäller om gärningen kan föranleda ansvar*

Om ett brott enligt 1, 2, 3 eller 4 § har begåtts på ett utländskt fartyg i Sveriges ekonomiska zon döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Om ett brott enligt 1 eller 2 §

⁴ Senaste lydelse 2001:1294.

enligt brottsbalken eller miljöbalken.

har begåtts på ett utländskt fartyg inom en annan stats inre vatten, territorialhav eller ekonomiska zon döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig om

1. överträdelsen har medfört eller sannolikt kommer att medföra förorening inom svenskt inre vatten, territorialhav eller svensk ekonomisk zon, och

2. fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

Om ett brott enligt 1 eller 2 § har begåtts på ett utländskt fartyg på det fria havet döms vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig om fartyget frivilligt har anlöpt svensk hamn.

Det som anges i första–tredje styckena gäller också om gärningen kan föranleda ansvar enligt brottsbalken eller miljöbalken.

12 §

Det som anges i 23 kap. 4 § brottsbalken om anstiftan och medhjälp till brott skall gälla i fråga om en gärning som är straffbelagd enligt denna lag även om fängelse inte kan dömas ut för gärningen på grund av bestämmelserna i lagen (1996:517) om begränsning av tillämpningen av svensk lag vad gäller vissa brott begångna på utländska fartyg.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.